

В.В.Пришляк (Луцьк)

ІІІ МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНСЬКИХ ІСТОРИКІВ «УКРАЇНСЬКА ІСТОРИЧНА НАУКА НА ШЛЯХУ ТВОРЧОГО ПОСТУПУ»

Міжнародні історичні конгреси, започатковані в Україні з ініціативи Українського історичного товариства (УІТ), які відбулися в 2000 р. в Чернівцях та в 2003 р. в Кам'янці-Подільському, відіграли важливу роль у постановці й дослідженні актуальних наукових проблем, певною мірою сприяли налагодженню добрих контактів між колегами-істориками. Ці форуми й сьогодні потребують всебічної підтримки та тісної співпраці з боку НАНУ, університетів та інших науково-дослідних інституцій в Україні й діаспорі.

ІІІ Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу» відбувся на історичному факультеті Волинського державного університету імені Лесі Українки у Луцьку 17–19 травня 2006 р. в рік 140-літнього ювілею Михайла Грушевського, 40-ліття заснування грушевськознавства, 150-ліття Івана Франка і ювілеїв інших визначних діячів української культури і науки.

Ініціаторами та організаторами форуму виступили: Волинський державний університет імені Лесі Українки, Українське історичне товариство (США, Україна, Канада, Європа), Міністерство освіти і науки України, Наукова рада при Світовому конгресі українців, Українська вільна академія наук у США (Історична секція), Інститут українознавства імені І.Крип'якевича НАНУ, Інститут історії України НАНУ.

У роботі форуму – пленарному засіданні, секціях та підсекціях – взяли участь понад 300 вчених з України, США, Канади, Білорусі, Польщі, Франції, Німеччини. Історичну україністику на конгресі представляли науковці з Кента, Нью-Йорка, Веллслея (США), Торонто, Віндзора (Канада), Парижа (Франція), Мюнхена (Німеччина), Варшави, Торуні, Кельце, Ольштина, Хелма, Любліна (Польща), Мінська (Білорусь), Києва, Львова, Тернополя, Дрогобича, Одеси, Харкова, Донецька, Ужгорода, Івано-Франківська, Чернівців, Кам'янця-Подільського, Дніпропетровська, Кіровограда, Миколаєва, Херсона, Рівного, Луцька й інших міст України.

Вступним словом у конференц-залі історичного факультету форум відкрила голова оргкомітету, проректор Волинського державного університету імені Лесі Українки, голова осередку УІТ, д-р іст. наук, проф. *С.Гаврилюк*. Із привітаннями до учасників конгресу звернулися голова Волинської обласної державної адміністрації *В.Бондар*, ректор Волинського державного університету імені Лесі Українки, д-р біолог. наук, проф. *І.Коцан*, президент Українського історичного товариства, голова Наукової ради Світового конгресу українців, редактор часопису «Український історик», голова Історичної секції УВАН у США д-р габіліт., проф. *Л.Винар*, академік НАНУ, директор Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАНУ (Львів), голова Українського національного комітету істориків, член Президії УІТ, д-р іст. наук, проф. *Я.Ісаєвич*, д-р іст. наук, проф. Національного університету «Києво-Могилянська академія» *В.Щербак* (Київ), міський голова Луцька *Б.Шуба*.

На пленарному засіданні 17 травня 2006 р. були заслухані доповіді, з якими виступили: *Л.Винар* (Кент, США) – «Українське історичне товариство в контексті розвитку української історіографії»; *Я.Ісаєвич* – «Україна на міжнародних конгресах істориків»; професор Сорбонни, д-р філософії *В.Косик* (Нуасі ле Гранд, Франція) – «Чи Русь – це Росія?»; заступник директора Інституту історії України НАНУ, д-р іст. наук, проф. *С.Кульчицький* (Київ) – «Держава і суспільство в незалежній Україні: здобутки і провали у подоланні тоталітарної спадщини»; директор Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д-р іст. наук, проф. *В.Сергіійчук* – Роль сучасної історичної науки в державницькому усвідомленні українського суспільства»; директор Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, д-р іст. наук *І.Матяш* (Київ) – «Українська архівна наука на сучасному етапі: архівознавство в колі спеціальних історичних дисциплін»; провід. наук. співроб. Інституту історії України НАНУ, проф. *О.Удод* (Київ) – «Проблема переписування історії: реалії науки чи політико-ідеологічний стереотип?».

Упродовж наступних днів (18–19 травня 2006 р.) форум працював за такими напрямками у тринадцяти секціях і шести підсекціях: теорія та методологія історії (керівники – *О.Сминтина*, Одеса; *Л.Шаповал*, Полтава); українська історіографія: минуле і сучасні проблеми (*Л.Зашикільняк*, Львів; *А.Атаманенко*, Острого; *Т.Гончарук*, Одеса); джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни (*В.Атаманенко*, Острого; *О.Каліщук*, Луцьк); грушевськознавство (*Л.Винар*; *І.Гирич*, Київ; *В.Пришляк*, Луцьк); українська історія від найдавніших часів до наших днів (з шістьма підсекціями: середньовічна Україна-Русь (*М.Кучинко*, Луцьк; *А.Федорук*, Чернівці; *В.Петрович*, Луцьк); ранньомодерна Україна (*В.Горобець*, Київ; *Л.Тимошенко*, Дрогобич; *І.Ворончук*, Київ); українське «довге» XIX століття (*О.Добрянський*, Чернівці; *О.Карліна*, *А.Ткачук*, Луцьк); українська революція 1917–1921 рр. (*В.Верстюк*, *В.Скальський*, Київ); українські землі у міжвоєнний період (1921–1939 рр.) (*В.Чумак*, Одеса; *М.Кучерепа*, *Ю.Крамар*, Луцьк); новітня Україна (XX–XXI ст.) (*В.Баран*, Луцьк; *А.Русначенко*, Київ)); рух Опору в Україні періоду Другої світової війни (*В.Косик*, *С.Кульчицький*); етнічні українські землі поза межами сучасної України (*Б.Заброварний*, Луцьк); історія української діаспори (*О.Вішка*, Торунь, Польща; *Г.Щегельська*, Чернівці); християнська церква в історичній долі українства (*А.Киридон*, Полтава; *Л.Посохова*, Харків; *Е.Бистрицька*, Тернопіль); Україна в сучасній світовій та європейській геополітиці (*С.Пронь*, Миколаїв; *В.Трофимович*, Острого; *Є.Юрійчук*, Чернівці); проблеми збереження національних культур в умовах глобалізації

(О.Васюта, Чернівці; Н.Медведчук, Луцьк); історія України у дослідженнях зарубіжних учених (Н.Темірова, Донецьк; І.Стебельський, Віндзор, Канада); всесвітня історія у дослідженнях українських учених: модерні підходи та інтерпретації (В.Колесник, Г.Хлібовська, Луцьк).

III Міжнародний конгрес обговорив важливі проблеми сучасної історичної науки і засвідчив значний поступ у ній за останні роки. З'явилися й розвиваються нові напрями досліджень, поглиблюється вивчення проблем історії України в європейському та світовому контекстах. Опубліковано документальні матеріали, що відкривають маловідомі сторінки минувшини.

Форум відзначив позитивну роль Українського історичного товариства і журналу «Український історик» у розвитку національної історіографії й суттєвому поглибленні співпраці між ученими Батьківщини та діаспори, що свідчить про розвиток єдиної вітчизняної науки.

Під час відкритого звітного засідання керівників секцій, підсумкової наради й закриття конгресу, на яких головував Л.Винар, знову постало злободенне питання про скорочення годин на вивчення історії України. Жваве обговорення викликав виступ канд. іст. наук, доц. М.Лазаровича (Тернопіль), який обнародував та прокоментував текст відповіді Міністерства освіти і науки України на «Відкритий лист викладачів вищих навчальних закладів м. Тернополя до Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, міністра освіти і науки України з приводу становища курсу «Історія України» у вузах України», в якому, на жаль, не міститься конкретних роз'яснень та фактично не вирішено подальшої перспективи викладання історії держави як дисципліни у вищих навчальних закладах.

На завершення роботи в зацікавленій розмові, процесі конструктивного обговорення й дискусії, активними учасниками яких та авторами цікавих і слушних пропозицій виступили д-ри іст. наук, професори: В.Романцов (Київ), А.Зінченко (Київ), С.Кульчицький, В.Верстюк, А.Русначенко, Н.Темірова, Л.Зашкільняк, М.Литвин (Львів), В.Баран, канд. іст. наук, доц. А.Атаманенко й ін., було ухвалено резолюцію, в якій зокрема зазначено найважливіші умови, на котрих учасники конгресу вважають за необхідне наголосити заради успішного розвитку української історичної науки на сучасному етапі, а саме: 1. Звернутися до Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України щодо системної державної підтримки української історичної науки й освіти, які є визначальними чинниками формування національної свідомості нації. Збільшити фінансування дослідницької та видавничої діяльності університетів і науково-дослідних установ. 2. Здійснювати гуманітаризацію освіти, посилювати національну спрямованість освітньої й виховної діяльності. 3. Враховуючи, що історія України є чи не єдиною дисципліною у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю, яка формує у студентів почуття патріотизму, виховує у них інтерес та повагу до рідної країни, свого народу, допомагає їм зайняти чіткі державницькі позиції, конгрес висловлює стурбованість із приводу намагань вилучення цієї дисципліни з навчальних програм вузів і пропонує не допустити скорочення аудиторних годин курсів з історії й культури України у вищих школах держави, зокрема на факультетах негуманітарного профілю, з огляду на тенденцію останніх років. 4. Сприяти запровадженню сучасної методології в історичних дослідженнях, звернути особливу увагу на наукове рецензування. 5. Конгрес наголошує на низькому рівні реалізації Державної програми розвитку української мови, яка є одним із невід'ємних компонентів розвитку національної науки та освіти. 6. Учасники конгресу занепокоєні незадовільним станом збереження національного архівного фонду, що призвело до втрати матеріалів у Кам'янці-Подільському, розкрадання документів Центрального державного історичного архіву України у Львові. 7. Забезпечити державну підтримку актуальних для української історичної науки творчих напрямів, серед них зокрема грушевськознавства, регіональної історії, дослідження діаспори й ін. Із цією метою продовжувати видання серій «Епістолярні джерела грушевськознавства», «Грушевськіяна», творів Михайла Грушевського у 50-ти томах, його щоденників, споминок, а також публіцистичних, літературознавчих та інших праць ученого, підготовку яких здійснює Українське історичне товариство, наукові установи в Україні й за її межами; підтримувати розвиток історико-меморіальних музеїв Михайла Грушевського в Києві та Львові, відзначити на державному і міжнародному рівні 140-літній ювілей історика. Враховуючи значення регіональних студій у сучасній історичній науці сприяти розбудові у Волинському державному університеті імені Лесі Українки науково-дослідних установ – інституту Лесі Українки та інституту історії Волині. Розглядаючи українську діаспору як інтегральну частину нації, розвивати вивчення різних аспектів її діяльності у вищих навчальних закладах та наукових установах України. Із цією метою запровадити навчальні курси, зокрема на спеціальній кафедрі в інституті дослідження української діаспори Національного університету «Острозька академія». 8. Підтримати ініціативу створення Інституту національної пам'яті. 9. Всіляко сприяти поширенню у світі об'єктивної інформації про Україну, популяризації української історії в зарубіжних університетах, підготовці українознавчих енциклопедичних видань, у тому числі англومовних. 10. Поглиблювати співпрацю дослідників у журналі «Український історик» і в Українському історичному товаристві.

Під час форуму відбулася також презентація нових видань Українського історичного товариства й наукової літератури.

В Українському історичному товаристві вирішено та колегіально погоджено продовжити проведення таких представницьких творчих зібрань раз на три роки. Наступний, IV Міжнародний науковий конгрес українських істориків, заплановано провести в 2009 р.